

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 712/2022-29

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. Michalom Antalom, PhD., advokátom, Hlavná 13, Trnava, proti postupu Okresného súdu Trnava v konaní sp. zn. 2T/102/2013 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Trnava v konaní sp. zn. 2T/102/2013 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Trnava **prikazuje**, aby v konaní sp. zn. 2T/102/2013 konal bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadostučinenie **2 000 eur**, ktoré je Okresný súd Trnava **povinný** zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Okresný súd Trnava je **povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **632,11 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti sťažovateľa **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a argumentácia sťažovateľa

1. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 712/2022-13 z 20. decembra 2022 prijal v celom rozsahu na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení

neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), ktorou sa domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Trnava (ďalej len „okresný súd“) v konaní sp. zn. 2T/102/2013. Sťažovateľ žiada prikázať okresnému súdu konať bez zbytočných prietáhov a priznať mu finančné zadostučinenie 14 000 eur a náhradu trov konania.

2. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti uviedol, že v napadnutom konaní vedenom pred okresným súdom vo veci obzvlášť závažného zločinu vraždy a zločinu porušovania domovej slobody, v ktorom je v procesnej pozícii obžalovaného, dochádza k zbytočným prietahom. Obžaloba bola okresnému súdu doručená 30. júna 2010, avšak vec nie je dosiaľ právoplatne skončená. Sťažovateľ popísal priebeh napadnutého konania, v ktorom bolo vykonaných vyše 50 hlavných pojednávaní a dvakrát vyhlásený rozsudok, pričom považuje za absolútne neprípustné, aby trestné konanie týkajúce sa obzvlášť závažného zločinu vraždy, počas ktorého bol on aj spoluobžalovaný vo väzbe, nebolo ani po 12 rokoch a 5 mesiacoch právoplatne skončené.

3. Napriek tomu, že nejde o jednoduchú vec, podľa sťažovateľa okresný súd nemôže zdôvodňovať zdĺhavosť konania zložitou vecou, pretože žiadne konanie nie je tak zložitá, aby bolo odôvodnené jeho trvanie v uvedenej dĺžke. Sťažovateľ tiež uviedol, že podstatným spôsobom nezapríčinil, že vo veci nebolo dosiaľ právoplatne rozhodnuté, keďže v konaní spolupracuje a dokonca sa priznal k trestnej činnosti, poprel však úmyselné usmrtenie poškodeného.

II.

Vyjadrenie okresného súdu, replika sťažovateľa

II.1. Vyjadrenie okresného súdu:

4. Okresný súd vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti stručne popísal priebeh napadnutého konania, v ktorom bol už dvakrát vyhlásený rozsudok následne zrušený súdom vyššieho stupňa. Konštatoval, že vykonával a aj vykonáva jednotlivé procesné úkony v súlade s procesnými predpismi a v primeraných lehotách, a to hneď po podaní obžaloby, a podľa jeho názoru nemožno konštatovať, že doba na rozhodnutie v predmetnej veci je neprimeraná, poukazujúc na množstvo dosiaľ nariadených a vykonaných hlavných pojednávaní a už dvakrát vyhlásený rozsudok. Argumentoval, že od podania obžaloby došlo už trikrát k zmene zloženia senátu a zároveň ide o skutkovo a právne zložitú vec, ktorá si vyžadovala výsluch viacerých obžalovaných, ako aj výsluch väčšieho množstva svedkov. Okresný súd tiež uviedol, že po uplynutí celkovej lehoty väzby u obžalovaných nebolo možné plynule a urýchlene pokračovať v konaní, a to pre opakovanú neúčast' či už obžalovaných alebo obhajcov na hlavnom pojednávaní vrátane sťažovateľa a jeho právneho zástupcu.

5. Okresný súd v závere svojho vyjadrenia konštatoval, že vo veci konal a koná v rámci svojich možností plynulo a efektívne a relatívne dlhšia doba trvania veci je okrem už uvedeného spôsobená aj množstvom vybavovaných vecí s tým, že okresný súd bol dlhodobo personálne poddimenzovaný.

II.2. Replika sťažovateľa:

6. Sťažovateľ vo svojej replike k vyjadreniu okresného súdu označil za neudržateľný názor okresného súdu, že ústavná sťažnosť je nedôvodná a že k priet'ahom zo strany súdu nedochádzalo, pretože napadnuté konanie nie je po dobu viac ako 12 a pol roka právoplatne skončené. Pokiaľ ide o argument súdu týkajúci sa opakovanej zmeny senátu, uviedol, že v rámci ustálenej judikatúry ústavného súdu táto okolnosť, ktorú nespôsobil a ktorú nevie nijako ovplyvniť, nemôže ospravedlňovať neprimeranú dĺžku konania. Dĺžku trestného konania nemôže podľa sťažovateľa ospravedlňovať ani viacnásobné zrušenie rozsudkov okresného súdu, keďže toto bolo spôsobené ich nesprávnosťou, za čo nesie zodpovednosť samotný súd. Pokiaľ sťažovateľ alebo ostatní obžalovaní využili svoje právo a žiadali zopakovať dokazovanie po zmene senátu a namiesto čítania zápisníc žiadali o osobné vypočutie svedkov, ide podľa sťažovateľa o využitie a uplatnenie najzákladnejších práv trestného konania, ktoré sa má vyznačovať svojou bezprostrednosťou, a za ich využitie nemôže byť sankcionovaný a nemôže to ospravedlňovať neschopnosť súdu vec ukončiť. Vo vzťahu k údajnému mareniu pojednávania 12. októbra 2021 a 28. júna 2022 sťažovateľ uviedol, že pojednávania neboli odročené z dôvodu jeho neúčasti, ale z dôvodu hromadnej neúčasti viacerých osôb. Pokiaľ okresný súd na svoju obranu uvádza, že vo veci bolo vykonaných viac ako 50 hlavných pojednávanií a už dvakrát vydaný rozsudok, sťažovateľ takýmto prístupom vytýka, že už samotná skutočnosť, že sa vykonalo toľko hlavných pojednávanií a vec je v podstate stále na svojom začiatku, už sama osebe preukazuje, že postup súdu nie je v poriadku a že v žiadnom prípade nie je hospodárny a efektívny.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

7. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

8. Ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti konštantne vychádza z názoru, že účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04). Pre naplnenie práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány (napr. všeobecné súde) vec len prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony (bez ohľadu na ich počet) a právoplatne nerozhodli (napr. I. ÚS 118/02).

9. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom súdnom konaní mohlo dôjsť k zbytočným priet'ahom, a teda či bolo alebo nebolo porušené základné právo podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu najmä podľa týchto troch základných kritérií: právna a faktická

zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu (napr. I. ÚS 41/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 247/03, IV. ÚS 272/04, I. ÚS 398/2016). V súlade s judikatúrou EŠLP ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu prerokovanej veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Pokiaľ ide o význam veci pre sťažovateľa, vo všeobecnosti platí, že doba trestného konania sa posudzuje prísnejšie než doba konania v občianskoprávných veciach, a to vzhľadom na dôsledky trestného konania. Podľa rovnakých kritérií ústavný súd postupoval aj v danom prípade.

10. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že rozhodovanie v napadnutom trestnom konaní bolo po skutkovej stránke zložité, pretože zisťovanie skutkového stavu si vyžadovalo rozsiahle dokazovanie, výsluch viacerých obžalovaných, ako aj výsluch väčšieho množstva svedkov. Ani tieto skutočnosti však samy osebe neodôvodňujú doterajšiu *prima facie* neprimeranú dĺžku napadnutého trestného konania (12 rokov a 8 mesiacov). Na druhej strane, hoci zdĺhavý priebeh napadnutého konania ústavný súd nemôže pripísať iba na vrub zložitosti veci, na túto okolnosť nemohol neprihliadať pri určení primeraného zadost'učinenia. Po právnej stránke možno danú vec považovať za štandardnú, nijako sa nevymykajúcu bežnej rozhodovacej činnosti všeobecných súdov.

11. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľa v napadnutom konaní, ústavný súd nezistil takú okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jeho ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v predmetnom konaní k zbytočným priet'ahom. Okresný súd vo svojom vyjadrení síce vytkol, že tri hlavné pojednávania boli odročené aj pre neúčast' sťažovateľa, avšak táto skutočnosť je vzhľadom na celkový počet vykonaných hlavných pojednávanií a dĺžku napadnutého konania zanedbateľná, navyše, ak neúčast' sťažovateľa na uvedených hlavných pojednávaniach nebola jedinou príčinou ich odročenia. Pokiaľ okresný súd poukazuje aj na neudelenie súhlasu so zmenou zloženia senátu, ústavný súd k tomu uvádza, že využitie možností daných sťažovateľom procesnými predpismi na presadzovanie a uplatňovanie ich práv v súdnom konaní môže síce spôsobiť predĺženie priebehu konania, nemožno ho však kvalifikovať ako postup, ktorého dôsledkom sú zbytočné priet'ahy (m. m. I. ÚS 31/01). Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu v dôsledku uplatnenia procesných práv účastníkom konania neznáša zodpovednosť za predĺženie konania oprávnená osoba, ale zodpovednosť v takomto prípade nemožno pripísať ani štátnemu orgánu konajúcemu vo veci (III. ÚS 242/03, IV. ÚS 218/04).

12. Napokon ústavný súd hodnotil postup okresného súdu z hľadiska existencie zbytočných priet'ahov v doterajšom priebehu konania. Celkovú dĺžku napadnutého konania (12 rokov a 8 mesiacov od jeho začatia) ústavný súd v okolnostiach danej veci považuje z ústavnoprávneho hľadiska za neakceptovateľnú, a preto nie je ani potrebné osobitne hodnotiť jednotlivé procesné úkony vykonané v rámci napadnutého konania. Nemožno akceptovať argumentáciu okresného súdu, že doba na rozhodnutie v predmetnej veci nie je neprimeraná, poukazujúc na množstvo dosiaľ nariadených a vykonaných hlavných pojednávanií a už dvakrát vyhlásený rozsudok, pretože pre naplnenie práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány (napr. všeobecné súdy) vec len prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony (bez ohľadu na ich počet) a právoplatne nerozhodli (napr. I. ÚS 118/02). Aj keď okresný súd nariadil a vykonal množstvo hlavných pojednávanií a už dvakrát vyhlásil rozsudok (ktorý bol následne zrušený),

v kontexte uvedeného a celkovej dĺžky konania nemožno postup okresného súdu hodnotiť ako efektívny.

13. Nielen nečinnosť, ale aj nesprávna, nesústredená a neefektívna činnosť všeobecného súdu môže zapríčiniť porušenie ústavou (dohovorom) zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, a to v prípade, ak jeho činnosť nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ na neho obrátil s návrhom, aby o jeho veci rozhodol (m. m. I. ÚS 688/2014).

14. Vo vzťahu k obrane okresného súdu spočívajúcej v argumentácii o množstve vybavovaných vecí a dlhodobej personálnej poddimenzovanosti okresného súdu ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prieťahy v súdnom konaní (I. ÚS 35/03, II. ÚS 52/99).

15. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

16. Ústavný súd na základe svojho zistenia, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľa, mu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy prikázal, aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných prieťahov, pretože označená vec nebola v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti sťažovateľa právoplatne skončená.

17. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

18. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiadal o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 14 000 eur, čo odôvodnil dlhotrvajúcim porušovaním jeho základných práv, vychádzajúc zo zásad spravodlivosti s prihliadnutím najmä na intenzitu porušenia a význam konania pre sťažovateľa.

19. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

20. Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných ESĽP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

21. Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania vedeného okresným súdom, ako aj na jeho neefektívny postup, berúc do úvahy predmet konania na okresnom súde, správanie sťažovateľa, avšak tiež skutkovú zložitost' veci, ako aj rozhodovaciu prax ESĽP, podľa ktorej sa s výhradou

zjavnej neprimeranosti okolnostiam prípadu nevyžaduje, aby vnútroštátne orgány priznávali z titulu odškodnenia rovnaké sumy, ako by pravdepodobne ESLP priznal podľa čl. 41 dohovoru (rozhodnutie ESLP z 15. 3. 2005 vo veci Bako proti Slovensku, sťažnosť č. 60227/00), ústavný súd považoval priznanie sumy 2 000 eur pre sťažovateľa za primerané finančné zadost'učinenie. Vo zvyšnej časti požadovaného finančného zadost'učinenia, ktorú už ústavný súd nepovažoval za primeranú, návrhu sťažovateľa nevyhovel.

IV.

Trovy konania

22. Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom.

23. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

24. Ústavný súd podľa § 1 ods. 3 a § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov priznal sťažovateľovi náhradu trov konania v sume 632,11 eur z dôvodu trov právneho zastúpenia, a to za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2022 (príprava a prevzatie vecí a písomné vyhotovenie ústavnej sťažnosti) v hodnote po 193,83 eur vrátane dvoch režijných paušálov v hodnote po 11,63 eur a za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2023 (replika sťažovateľa zo 7. februára 2023) v hodnote 208,67 eur vrátane režijného paušálu v hodnote 12,52 eur.

25. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. marca 2023

Robert Šorl
predseda senátu